

A KIÁLLÍTÁS NOVEMBER 15-IG LÁTHATÓ

Az újságíró-szervezetek együtt ünnepelték 1956-ot

2006. október 19. csütörtök, 13:59

A forradalom ötvenedik évfordulóján a MÚOSZ székházában közös ünnepség keretében emlékezett 1956-ra a Magyar Újságírók Országos Szövetsége, a Magyar Katolikus Újságírók Szövetsége, a Magyar Újságírók Közössége és a Sajtószakszervezet. Az ünnepi beszédet Eörsi László történész mondta, a fél évszázaddal ezelőtti magyar sajtót felidéző kiállítás november 15-ig látható.

Galériánk megtekintéséhez kattintson a képre!

Fotó: Riskó Gáspár

A MÚOSZ Andrassy úti székházának falán, az 1956 után kivégzett újságíró, Gimes Miklós emléktáblájánál *Eötvös Pál*, a MÚOSZ elnöke, *Szikora József*, a MAKÚSZ elnöke, *Bánó Attila*, a MÚK elnöke és *Tripolszky László*, a Sajtószakszervezet társelnöke együtt helyezték el a koszorút.

A Mikszáth-teremben tartott ünnepi beszédében *Eörsi László* történész, az 1956-hoz vezető út, a forradalmi események, majd a megtorlás sajtóvonatkozásait, a korabeli nyilvánosság fontosabb szereplőit és intézményeit idézte fel.

A magyar sajtó tizennégy napja

A MÚOSZ kiállítása a budapesti és a vidéki újságok segítségével az 1956. október 23-tól november 5-ig tartó időszakot rekonstruálja, a válogatás érdekessége, hogy a politikai események mellett a szerkesztőségek történetének is élményszerű krónikája.

A november 15-ig látható kiállítás szerkesztője, *Daniss Győző* köszönetet mondott a hangzóanyagok – Gerő Ernő, Nagy Imre és Kádár János rádióbeszédének – biztosításáért a Magyar Rádiónak, a felhasznált fotókért a Magyar Távirati Irodának és a Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Fényképtárának, valamint a tárlatot támogató Szabad Sajtó Alapítványnak.

Dokumentumok a MÚOSZ archívumából

A Mikszáth-termet megtöltő szépszámú hallgatóság figyelmébe ajánlotta még Szentpétery Tibor '56-os fotóit, melyeket a megnyitó napján az Aula falára vetítve tekinthettek meg a látogatók, valamint a MÚOSZ Irattárának anyagaiból összeállított kamara-kiállítást. Ez utóbbi a Táncsics-teremben látható november 30-ig.

Vadász Ferenc, a MÚOSZ főtitkára 1956-ban harmincegy oldalas beszámolóval készült az újságíró szövetség októberi közgyűlésére. A MÚOSZ Irattárában talált szöveg kéziratából néhány oldal a kiállításon is látható, a teljes szöveg azonban csak itt a Masa.Retro rovatban olvasható.

A kiállítás látványtervezője és dekorátőre *Mikó F. László* volt.

muosz.hu

Eörsi László

1956 és a sajtó *

Nagy Imre 1953-as júniusi programbeszéde, a sztálinista törvénytelenések kezdődő felszámolása indította meg az irodalmi életet már hét év óta béklyóban tartó szektarianizmus megszűnését, az írók kijózanodását. Önkritikus, de egyben a Rákosiékat vádló költemények és cikkek jelentek meg Csoóri Sándor, Örkény István, Kuczka Péter, Benjámín László és mások tollából, különösen 1954-ben, azután, hogy a koncepciós perek ártatlan áldozatai közül többen szabadultak a börtönökből. Ám a műperek témaköre – Rákosi érintettsége miatt – tabunak számított, ezért az ezzel kapcsolatos írások csak kézírásos másolatokban terjedtek el.

1954 októberében a Szabad Nép két szerkesztőbizottsági tagja, Fehér Lajos és Méray Tibor, valamint a munkatársak jelentős része nyíltan támadták a lap dogmatikus vezetőit és bírálták a pártvezetés sztálinista részét is. A gyűlésük jegyzőkönyvét nyilvánossá tették, amiért eltávolították őket a laptól.

Hamarosan Rákosiék – a Kreml segítségével – ismét megszerezték a hatalmat, és ezzel Nagy Imre reformkísérletét is megbuktatták. De ekkor már az úgynevezett „íróellenzék” (Aczél Tamás, Benjámín, Déry Tibor, Háy Gyula, Kónya Lajos, Kuczka, Lukácsy Sándor, Méray, Tamási Lajos, Zelk Zoltán) síkraszállt a resztalinizáció ellen.

A szektás pártvezetés azonban már nem folytathatta azt, aminek 1953 első felében abbahagyására kényszerült. A terror eszközeit már csak jóval csekélyebb mértékben használhatta és ideológiai téren jelentékenyen gyengült. Nagy Imre és az általa képviselt irányvonalnak mind több híve mutatkozott az értelmiségiek körében, a korábban felsoroltakon kívül Donáth Ferenc, Fazekas György, Fekete Sándor, Haraszi Sándor, Heltai György, Jánosi Ferenc, Kende Péter, Losonczy Géza, Lőcsei Pál, Szilágyi József és Újhelyi Szilárd.

1955 őszén született meg Gimes, Haraszi, Losonczy, Vásárhelyi megfogalmazásában az író-memorandum, amelyben 59 író és művész aláírásával tiltakozott a kulturális vezetésben ismét megerősödő adminisztratív módszerek ellen. Követelték *Az ember tragédiája* és *A csodálatos mandarin* műsorra tűzését, Németh László *Galilei* című darabjának bemutatását, Benjámín és Nagy László új versesköteteinek kiadását. A pártvezetés fenyegetésére az aláírók – Aczél, Benjámín, Déry, Haraszi, Losonczy, Szervánszky Endre, Vásárhelyi és Zelk kivételével – visszakoztak.

Az SZKP XX. kongresszusa után, amikor Hruscsov „titkos” beszédében leleplezte Sztálin bűneit, és egyben a sztálinista ideológiával való szakítást követelte, Rákosi pozíciója meggyengült. Ekkor az ellenzékiesség legfontosabb fóruma a Petőfi Kör értelmiségi mozgalma volt, és mellette a tovább radikalizálódó Írószövetség. Június végén Rákosi a poznani véres eseményeket kihasználva, tömeges letartóztatással akart leszámolni ellenfeivel. Ám a szovjetek lemondatták és Moszkvába szállították. Helyét Gerő Ernő vette át, aki addig az MDP második számú vezetője volt.

Ekkorra már a rendszer érzékelhetően meggyengült. Rajk László és mások rehabilitálása, Gáli József *Szabadság-hegy* című drámájának bemutatása október 6-án mindinkább láthatóvá tette a hatalom sebezhetőségét. Ezen a napon jelent meg az *Irodalmi Újságban* Novobáczky Sándor *Különös emberek?* és Háy Gyula *Miért nem szeretem?* című írása is, amiben pártfunkcionáriusok gögjét, privilégiumait állítják pellengérré. Október 22-én az Írószövetség hét pontban fogalmazta meg a kiáltványát, a Lengyel Írók Szövetségének írt levelében fejezte ki szolidaritását a lengyelekkel. Mindezek megjelentek másnap az *Irodalmi Újság* különszámában. Az Írószövetség és a *Szabad Nép* tiltakozásának is része volt abban, hogy az október 23-i tüntetés betiltását a pártvezetés visszavonta.

Este kitört a forradalom, amelyben azonban már távolról sem az értelmiség, a sajtó munkásai játszották a főszerepet.

A forradalom harmadik napján, 25-én jelent meg az első szabadon szerkesztett lap, az *Igazság*, amelyet Obersovszky Gyula és Gáli szerkesztett. Ez az újság már ekkor is nyíltan forradalomnak láttatta az eseményeket, ellentétben az akkori hivatalos sajtóval. Ez a trend október 28-án változott, ez volt a fordulat napja a forradalomban. A párt lapjában olyan cikkek jelentek meg, amelyek korábban elképzelhetetlenek voltak. Talán a legfigyelemreméltóbb Molnár Miklós *Válasz a Pravdának* című cikke. Október 29-én megvalósult a sajtószabadság a megújult és az újonnan alakult lapok jóvoltából. A pártellenzéki újságírók – többek között Gimes, Kende Péter, Lócsei Pál elindították a *Magyar Szabadságot*, Haraszi főszerkesztésében november 2-ától a megszűnt Szabad Nép helyett a Népszabadságot. Az ismét megalakuló pártok újságírói is visszatértek a korábbi szerkesztőségükbe (*Magyar Nemzet*: Pártay Tivadar, *Kis Újság*: Kovács Béla, *Népszava-Népakarat*: Kéthly Anna, *Szabad Szó-Új Magyarország*: Féja Géza). Több újság bírálta Nagy Imrét az addigi tétovásága miatt, határozottan azonban csak Dudás József lapja a *Függetlenség* fordult szembe vele („Nem ismerjük el a jelenlegi kormányt”; „A koalíciós kormányt sem fogadjuk el”). A forradalom utolsó napjaiban megjelentek az egyházak lapjai is.

A forradalom idején egyszer, november 2-án jelent meg az Irodalmi Újság, benne többek között Németh László *Emelkedő nemzet*, Pálóczi-Horváth György *Lábhoz tett fegyverrel*, Déry Tibor *Barátaim*, Füst Milán *Levél Thukydész modorában az elesett hősök sírja felett*, Szabó Lőrinc *Ima a jövőért* írásai, valamint Kassák Lajos *A diktátor*, Tamási Lajos *Piros a vér a pesti utcán*, Kónya Lajos *A magyarokhoz*, Fodor József *Viharban*, Benjámín László *Elesettek*, Illyés Gyula *Egy mondat a zsarnokságról* költeményei. Illyés verse hat éve lapult az íróasztal fiókjában, mire végre nyilvánosságot kaphatott.

November 5-től a szovjet invázió véget vetett a rövid sajtószabadságnak. Ezen a napon – röplap formában – már csak Obersovszkyék *Igazsága* jelent meg, majd hamarosan a föld alá kényszerült *Élünk* címmel, hogy továbbra is megőrizze a forradalom szellemét. A korábbi pártellenzéki írók egy csoportja (Ádám György, Fekete Sándor, Kende Péter, Gimes Miklós, Justus Pál, Molnár Miklós) november közepétől az *Október Huszonharmadika* című illegális lapot jelentették meg. Különböző csoportok számtalan röpcédulát szerkesztettek, sokszorosítottak, terjesztettek, köztük **Eörsi István** versét is (*Szóba se állj vele!*). Eközben az Írószövetség – más értelmiségi szervezetekkel – tiltakozott a fiatalok deportálása ellen, és hat pontos kiáltványt fogalmazott meg, amelyben

többek között követelték az emberi szabadságjogokat, a törvényesség fenntartását s azt, hogy a szovjet csapatok hagyják el az országot.

A kádárista pártsajtó, a Népszabadság, majd a Népakarat mindinkább megerősödött, majd megkezdődtek a megtorlások az újságírókkal és az írókkal szemben is. Állásaikból eltávolították, majd többüket letartóztatták, Ádám Györgyöt életfogytig tartó börtönbüntetésre,

Déry Tibort kilenc évre, **Eörsi Istvánt** nyolc évre, Fazekas Györgyöt tíz évre, Fekete Gyulát egy évre (3 évre felfüggesztve), Fekete Sándort kilenc évre, Haraszi Sándor hat évre, Háy Gyulát hat évre, Józsa Pétert öt évre, Kardos Lászlót életfogytig tartó börtönbüntetésre, Kemény Istvánt négy évre, Lakatos Istvánt egy év, tíz hónapra Litván Györgyöt hat évre, Lócsei Pált nyolc évre, Márkus Istvánt tíz évre, Molnár Zoltánt három évre, Tánczos Gábort 15 évre, Tardos Tibort fél évre, Tóbiás Áront egy évre (3 évre felfüggesztve), Varga Domokost, két évre Zelk Zoltánt három évre ítélték.

* Eörsi László történész fenti beszéde az 1956-os forradalom ötvenedik évfordulóján, a Magyar Újságírók Országos Szövetsége ünnepi megemlékezésén, a MÚOSZ székház Mikszáth-termében hangzott el.